

УРОК 1

Тема. Звук [б]. Позначення його буквою Бб («бе»).

Мета: ознайомити учнів з буквою Бб («бе»), якою позначаються на письмі звуки [б], [б']; навчити правильно вимовляти звуки, впізнавати їх у словах, читати склади та слова з буквою; розвивати аналітичні та синтетичні вміння, зв'язне мовлення.

Обладнання: карта маршруту подорожі, карточки грибів, малюнки дуба, білки, друкована буква Бб («бе»), торбинка зі словами.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Продзвенів дзвінкий дзвінок,
нам пора вже на урок.
Час роботи вже настав,
біля парти кожен став.
І за неї тихо сядем,
в двері знань разом заглянем.
Будемо старатися,
думати, навчатися.

II. Оголошення теми уроку.

— Діти, сьогодні урок у нас буде незвичайним. Ми будемо подорожувати чарівним лісом букви Бб («бе»). Але дорога у цей загадковий ліс повна перешкод і несподіванок. Щоб їх подолати, нам потрібно бути дуже уважними, старанними, допитливими і працьовитими.

Учитель розкриває дошку, де розміщена карта з маршрутом подорожі і записана тема уроку.

— Ось перед вами карта подорожі до чарівного лісу букви Бб («бе»). Хто з вас на уроці буде старанним та уважним, той отримуватиме чудові грибочки. А хто збере таких грибочків багато, тому в щоденник буде записана подяка. Подивіться на ці грибочки. Хіба вони не чудові?

Учитель показує намальовані гриби.

— Усі готові подорожувати? Тоді вирушаємо!

III. Мовна розминка.

— Пригадайте, які скоромовки ми з вами вивчали. Повторимо скоромовку про одуда.

— Одуде, одуде, а де твій дім буде?

— В лісі, на дубі, буде, діти любі.

— Зараз я вам нагадаю скоромовку про дятла, а ви повторите її декілька разів у пришвидшеному темпі.

Дятел дуба доглядав:
дзьобом вправно діставав
його грізних ворогів —
ненаситних шкідників.

— А хто з вас самостійно пригадає скоромовки про курей, грім, росу, про те, як Вова окунів ловив? (*Діти пригадують вивчені скоромовки і промовляють їх парами, рядами, класом.*)

- Кури клювали крупу у кориті.
Катя клопоче, щоб всі були ситі.
- Реве ревун на триста ріг.
Реве сердито, наче звір.
То грім гуркоче серед хмар.
Ой, громе грізний, нас не вдар!
- Босий хлопець
сіно косить.
Роса росить
ноги босі.
- Вова на ставку ловив
окунів та головнів.
Вову Віка вмовила
відпустити головня.

— Молодці, діти. Ви вправно пройшли «стежинкою скоромовок».

IV. Розвиток фонематичного слуху.

— Продовжуємо рухатись далі. Але щоб дійти до чарівного лісу, нам потрібно пограти в гру «Зміни значення слова». Я говоритиму слова, а ви, змінивши в ньому одну букву, називатимете слово з новим значенням. Згода? Тоді починаємо.

пив — лив	мак — рак
коза — коса	слива — слава
коса — роса	слива — злива
роса — руса	ворона — ворота

— Молодці, дітки. От ми і дійшли до лісу, та не простого, а чарівного.

V. Робота зі звуками [б], [б'] та буквою Бб («бе»).

1. Ознайомлення зі звуками [б], [б'] та буквою Бб («бе») на їх позначення.

— Подивіться! На краю лісу стоїть дуб.

Учитель показує малюнок.

— Але хто це живе на дереві? Зараз відгадаємо загадку і дізнаємося про чудо-звірка.

Що за дивна непосида
на стежину шишки кида?
З гілки скік та скік на гілку.
Упізнали друзі ... (білку).

Вчитель показує малюнок.

— Скільки складів у слові *білка*? (*Два*)

— Який перший склад? (*Біл*)

— Який перший звук? (*[б']* — *напівном'якшений*)

— Який він за вимовою? (*Приголосний, бо вимовляється за допомогою голосу і шуму.*)

Учні промовляють за вчителем: б-б-б-ілка, виділяючи звук [б'], повторюють його кілька разів та спостерігають за артикуляцією мовних органів через люстерко.

Учитель пояснює спосіб творення звука [б]:

— При вимові звука [б] губи стиснуті, дещо витягнуті вперед, ротова порожнина закрита; струмись видихуваного повітря прориває перешкоду. Це приголосний, який вимовляється дзвінко: ду...б, зу...б, гри...б, ри...б-ка.

2. Закріплення знань про звукову та складову будову слів.

1) Визначення позиції звука [б] у слові.

— Доберіть слова зі звуком [б] і складіть з ними два речення.

Учні називають слова та речення, аналізують їх за кількістю слів, інтонацією, а слова — за звуковою та складовою будовою.

— Білочка дуже хоче, щоб ви разом із нею вивчили скоромовку:
Бурі бобри брід перебрели,
забули бобри забрати торби.

Учні повторюють за вчителем скоромовку, потім називають слова, в яких є звук [б], та визначають його позицію в кожному слові.

— Увага! Білочка принесла кожній групі дітей, що сидять в одному рядку, окреме завдання. Коли ви його виконаєте, то продовжите подорож.

Завдання:

1 ряд — назвіть приклади слів на позначення назв тварин із виучуваним звуком на початку слова. (*Бізон, бегемот*)

2 ряд — назвіть приклади слів на позначення назв птахів із виучуваним звуком у середині слова. (*Горобець, альбатрос*)

3 ряд — назвіть приклади слів на позначення назв морських мешканців з виучуваним звуком у кінці слова. (*Краб*)

2) Порівняння вимови звуків [б] і [б'].

— Як вимовляється перший звук у словах *бізон, бегемот*?

— У якому слові чуємо твердий приголосний [б]? (*Бегемот*)

— У якому слові чути напівпом'якшену вимову цього звука? (*Бізон — [б']*)

— Як змінюють положення мовні органи при вимові напівпом'якшеного звука [б']? (*Губи ледь стискуються, язик притискається до нижніх зубів.*)

Діти вимовляють: бук — бік, берег — бісер, булочка — білочка.

— Молодці, діти. Ви справилися із завданням спритної Білочки, і вона нам дозволяє далі подорожувати стежками чарівного лісу.

3. Ознайомлення зі структурними компонентами букви Бб («бе»).

— Ось ми й дісталися до казкового дуба.

Вчитель показує малюнок.

— У ньому знаходиться дупло із зачиненими дверима. Коли вони відчиняються, то з'являється велика та маленька букви Бб («бе»).

Учитель показує друковану букву.

— На що схожа велика друкована літера Б («бе»)? (*На бандуру, на білочку з горішком, на гуску, яка дивиться назад.*)

— Велика буква Б («бе») складається з трьох елементів: прямої вертикальної лінії, до якої вгорі приєднується коротка горизонтальна лінія, і правого півовала, що починається зі середини вертикальної лінії і прилягає внизу до її кінця.

— Послухайте віршик про букву Бб («бе»).

М'який знак собі з дошок
змайстрував зручний дашок.

— Можу йти тепер далеко:
не страшні дощі і спека!

Подивився знак в люстерко —
і в очах йому померкло:
він пізнати не міг себе —
схожий став на букву «бе».

— Мала буква б («бе») складається з двох елементів: овала і хвилястої лінії над ним. Вона схожа на букву о («о») з хвостиком угорі. Велика і мала букви Бб («бе») погодяться подорожувати з нами, якщо ви відтворите їхні «портрети» у своїх зошитах. Тож відкрийте їх і напишіть велику і малу букви Бб («бе»).

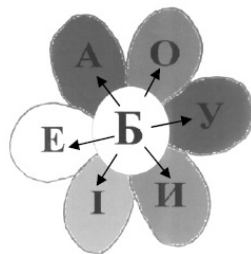
4. Читання прямих і зворотних складів.

— Букві Бб («бе») сподобалось, як ви, діти, відтворили її «портрет», і вона подорожуватиме з нами. На згадку вона дарує магічну квітку зі складами. Прочитаємо їх.

Діти читають хором: ба, бо, бу, би, бі, бе.

— Молодці, діти! От і привела нас буква Бб («бе») на галявину відпочинку. Всі тихенько встанемо і перепочинемо.

Раз! Два! Всі присіли,
потім вгору підлетіли.
Три! Чотири! Нахилились,
із струмочка гарно вмились.
П'ять! Шість! Усі веселі.
Летимо на каруселі.
Сім! Вісім! В поїзд сіли,
ніжками затупотіли.

Дев'ять! Десять! Відпочили
і за парти дружно сіли.

— Відпочили? Готові подорожувати далі? Тоді рушаймо.

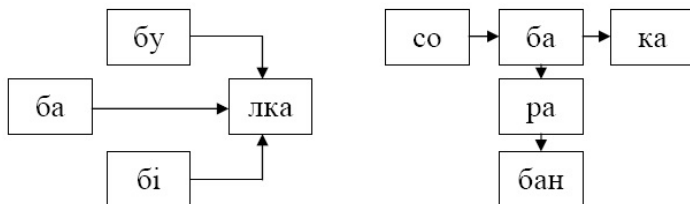
5. Робота з буквою.

1) Складання слів зі складів за їх лексичним значенням.

— Буква Бб («бе») привела нас до лісової хатини «Букваринка», де збираються чаклувати всі букви. Нас тут теж чекає багато цікавого.

Читаємо:

- слова, що позначають назви тварин (*білка, собака*);
- слово, що позначає музичний інструмент (*барабан*);
- слово, що позначає хлібний виріб (*булка*).

— А слово *балка*, діти, чарівне. Воно може мати аж два значення:

- яр із пологими схилами;
- дерев'яна колода або залізний брус, що використовують як основу для перекриття.

2) Читання слів у колонках.

брáти	бобрі́
брат	ко́бри
браті́	зе́бри

— Поясніть значення слів *кобра* та *зебра*.

• Кобра — велика отруйна змія з плямами на шиї, її ще називають окулярною змією.

• Зебра — дикий африканський кінь, який має смугасту шкіру. А ще зебрами називають пішохідні переходи, бо на них наносять схожі білі смуги.

— А зараз, діти, буква Бб («бе») поведе нас на галявину чарівних грибів. Зараз ми їх «розчаруємо», прочитавши слова, від яких «втекли» останні букви. А ще ми дізнаємося про значення кожного слова і складемо з ними речення.

ЗМІСТ

Нестандартні уроки з навчання грамоти	3
Урок 1. Звук [б]. Позначення його буквою Бб («бе»)	4
Урок 2. Звуки [д], [д']. Позначення їх буквою Дд («де»)	11
Урок 3. Звук [е]. Позначення його буквою Ее («е»)	18
Урок 4. Звуки [йі]. Позначення їх буквою Її («ї»)	25
Урок 5. Звуки [р], [р']. Позначення їх буквою Рр («ер»)	31
Урок 6. Звуки [т], [т']. Позначення їх буквою Тт («те»)	36
Урок 7. Звуки [йу] та [у]. Позначення їх буквою Юю («ю»)	40
Нестандартні уроки з позакласного читання	47
Рідну землю вони берегли	48
Хай з козачка виросте козак	55
Інтегровані уроки	65
Глобус — модель Землі	66
Як потрібно поводитися за столом	73
Благослови, мати, весну закликати	83
Казки для розвитку творчих здібностей молодших школярів	91
Праця і труд все перетруть	92
Де те Щастя живе?	94
Родина Запашних	96
Добро добром повертається	97
Подарунок від курочки	98
Лисичка та ягоди	98
Скарби світу	99
Казка про Гусеницю-потвору та Махаона-красеня	101
Дві хмаринки	102
Читаємо та вивчаємо вірші	103
Притча про Тарасову вербу	104
Рушничок	105
Поезія душі	105
Моя мрія	106
Новорічна ялинка	107
Мама рідненька	107
Звертайся до мене	108

«Стелиться дорога у нічній імлі»	108
Пахощі літа	108
«Здрастуй, сонечко ясне»	109
«Дощик з неба крапотить»	110
Я — просто вчитель	111
Весна-красна	111
Літо	112
«Безмежне небо навкруги»	112
Матері	113
«Ще здавна так у світі повелося»	113
Весна	113
Мій рідний край!	114
Звідкіля береться хліб?	114
Чорнобиль	116